

UNIVERSITETS- OG HØGSKOLERÅDET

The Norwegian Association of Higher Education Institutions

Nasjonal fagstrategisk enhet for utdanning og forskning innen helse- og sosialfag
(NFE-HS)

Rapport fra arbeidsgruppe nedsatt av UHR v/NFE-HS
for innpassing av videreutdanninger i mastergrader
innenfor helse- og sosialfagutdanninger

Blindveier i utdanningssystemet

Organisering av studietilbud

23.08.2016

Innholdsfortegnelse

1. Sammendrag	3
2. Organisering, mandat og arbeidsform.....	4
2.1 Bakgrunn for arbeidet	4
2.2 Arbeidsgruppens mandat	4
2.2.1 Blindveier i utdanningssystemet.	4
2.2.2 Organisering av studietilbudene.	5
2.3 Arbeidsgruppens forståelse av mandat og avgrensninger.....	6
2.4 Arbeidsgruppe og arbeidsmåte.....	6
3. Aktuelt regelverk og offentlige utredninger.....	7
3.1 Forskrifter	7
3.1.1 Forskriften om krav til mastergrad.....	7
3.1.2 Forskriften om godskriving av høyere utdanning.....	7
3.1.3 Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning	7
3.1.4 Forskriften om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utda	8
3.2 Offentlige utredninger	9
3.2.1 NOU 2008: 3, Stjernø-utvalgets utredning.....	9
3.2.2 Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (.....	9
3.2.3 De uttalte målene med Stortingsmelding 18 (2014-2015) Konsentrasjon for kvalitet	10
4. Beskrivelse av situasjonen i 2015 - 2016	11
5. Arbeidsgruppens vurderinger av disse fire modellene:.....	13
5.1 Rammeplanfestede videreutdanninger	13
5.2 Rammeplanfestende videreutdanninger som gir automatisk innpass i mastergrad	13
5.3 Et selvstendig studium på mastergradsnivå	13
5.4 En faglig fordypning eller studieretning innenfor et felles masterprogram	14
6. Blindveier i utdanningssystemet.....	16
6.1 Identifikasjon av problemene.....	16
6.2 Økonomiske og administrative problemstillinger	16
7. Anbefalinger for å unngå blindveier i utdanningssystemet	17
7.1 Kompetanseprofil og fagmiljø	17
7.2 SAK-samarbeid eller fellesgrader.....	17
7.3 Anbefalinger	18
8. Referanser	20

1. Sammendrag

En rekke videreutdanninger på det helse- og sosialfaglige området er regulert av rammeplaner med et innhold tilsvarende 60 – 120 studiepoeng. Disse videreutdanningene gir i dag ikke alltid mulighet for videre påbygning for studenter som ønsker å ta en mastergrad, slik at et masterstudium vil innebære ytterligere to års studium. For å unngå at videreutdanningene blir **blindveier i utdanningssystemet**, bør det legges til rette for at de kan integreres i eller bygges på til mastergrader, forutsatt at innholdet reelt sett er på masternivå.

Høsten 2015 nedsatte Universitets og høyskolerådet v/NFE-HS en arbeidsgruppe for å utrede en modell for mastergrader basert på de rammeplanstyrte videreutdanningene innen helse- og sosialfag. Mandatet fastslo at modellen skal bestå av to faser: 1. Videreutdanning og 2. Mastergradstillegg. Det skal tydeliggjøres hvilke krav som må imøtekommes for at 1. fase skal være på mastergradsnivå. Gruppen skal også beskrive hvilket innhold 2. fase skal ha, blant annet i lys av tema og omfang på forskningsteori- og metode i dagens rammeplaner for de aktuelle videreutdanningene. Modellen skal også foreslå en organisering hvor fase 1 og 2 til sammen gir en slutført mastergrad. Gruppen skal utrede behov for SAK-samarbeid mellom institusjoner, samt administrative og økonomiske konsekvenser av SAK-samarbeid. Arbeidsgruppen ble også bedt om å identifisere eksisterende modeller for organisering av mastergradstilbud for de rammeplanstyrte videreutdanningene, og beskrive problemstillinger både av organisatorisk og økonomisk karakter som foreligger. Arbeidsgruppen skal både foreslå tiltak som kan iverksettes av sektoren selv, og tiltak som sektoren selv ikke kan iverksette.

Aktive søk og tall fra DBH viser at de rammeplanstyrte videreutdanningene ble tilbudt ved 22 utdanningsinstitusjoner i 2015. Disse er som følge av fusjonsprosessene samlet til 16 institusjoner fra 1. januar 2016. Videreutdanningene gis som tilbud over hele landet i form av fire modeller:

1. Som rammeplanfestede videreutdanninger uten automatisk innpass i mastergrad.
2. Som rammeplanfestede videreutdanninger som gir innpass i mastergrad.
3. Som et selvstendig studium på mastergradsnivå.
4. Som en faglig fordypning eller studieretning innenfor et masterprogram.

Det er arbeidsgruppens anbefaling at utdanningsinstitusjonene som tilbyr de rammeplanstyrte videreutdanningene som videreutdanninger uten automatisk innpass i en mastergrad ved egen institusjon utvikler disse videre til mastergrader etter en modell med to faser: 1. videreutdanning og 2. mastergradstillegg. Til tross for utfordringer med ett samlet læringsutbytte for masterprogrammer som samler flere studieretninger/spesialiseringer, mener arbeidsgruppen at dette er en modell som er god og realistisk gjennomførbart for beslektede fagområder. Det anbefales større faglig samarbeid for å unngå at noen rammeplanfestede videreutdanninger forblir blindveier i utdanningssystemet. Arbeidsgruppen anbefaler at faglig samarbeid organiseres gjennom formaliserte fellesgrader, og at det innen hvert av fagfeltene dannes nasjonale klynger som bør ledes av sterke faglige miljøer. Klyngene kan kvalitetssikre eksisterende tilbud, utvikle emneplaner som sikrer rammeplanens innhold ifølge kvalifikasjonsrammeverket i henhold til nivå 7 som fase 1, og en påbygning av vitenskapsteori, metode og mastergradsoppgave som fase 2. Det

anbefales også at det gjøres en gjennomgang av behovet for revisjon av rammeplanene, og at innpassingskravet på 60 studiepoeng for å kunne skrive ut vitnemål for mastergrad fjernes.

2. Organisering, mandat og arbeidsform

2.1 Bakgrunn for arbeidet

En tidligere arbeidsgruppe nedsatt av Nasjonalt råd for helse- og sosialfagutdanning (NRHS) i 2014, har levert en rapport som omhandler sentrale problemstillinger knyttet til innpassing av rammeplanstyrte videreutdanninger i mastergrad (rapporten er tilgjengelig [her](#)). I forberedelsene til behandling av rapporten i NFE-HS-møtet i mars pekte arbeidsutvalget særlig på følgende fire områder:

- Blindveier i utdanningssystemet.
- Behov for SAK-tenkning.
- Organisering av studietilbudene.
- Kartlegge merverdien en mastergrad vil kunne tilføre tjenesteytingen som ikke dekkes med dagens videreutdanning.

I drøftingene av rapporten i NFE-HS-møtet fremkom det store forskjeller i tilnærmingen til hovedtemaet. Noen institusjoner tilbyr videreutdanningene kun i form av mastergrader. Andre tilbyr ordninger hvor studentene kan avslutte utdanningen som en videreutdanning og eventuelt komme tilbake og fullføre mastergrad, mens andre steder er det kun mulig å ta videreutdanningen. I drøftingene fremkom synspunkter bl.a. om at kandidatene bare kan oppnå en reell mastergrad dersom vitenskapsteori og forskningsmetode er en del av utdanningen fra dag 1. Andre hadde en oppfatning om at temaer som må belyses utover videreutdanningen for å kunne fullføre et mastergradsløp, bør kunne tilbys som tilleggslop. Noen institusjoner har ikke tilstrekkelig kompetanse pr. i dag til å tilby videreutdanningene verken som mastergradsløp eller på et gjennomgående mastergradsnivå.

På bakgrunn av rapporten med påfølgende drøftinger i NFE-HS-møtet besluttet arbeidsutvalget i NFE-HS å følge opp saken gjennom arbeidsgrupper som skal utrede følgende temaer:

- Blindveier i utdanningssystemet
- Organisering av studietilbudene
- Kartlegging av merverdien en mastergrad vil kunne tilføre tjenesteytingen og som ikke dekkes med dagens videreutdanninger (dette arbeidet koordineres av Nasjonalt profesjonsråd for utdanning og forskning innen sykepleie).

2.2 Arbeidsgruppens mandat

Arbeidsgruppen bak denne rapporten ble bedt om å arbeide med tematikken «blindveier i utdanningssystemet» og «organisering av studietilbudene».

2.2.1 Blindveier i utdanningssystemet.

Som kjent finnes det en rekke videreutdanninger på det helse- og sosialfaglige området. Ni av dem er regulert med rammeplan, de fleste innenfor sykepleie. Disse videreutdanningene gir i dag ikke alltid mulighet for videre påbygning for studenter ønsker å ta en mastergrad, slik at et masterstudium vil innebære ytterligere to års studium. For å unngå at videreutdanningene blir

blindveier i utdanningssystemet, bør det legges til rette for at de kan integreres i eller bygges på til mastergrader, forutsatt at innholdet reelt sett er på masternivå (Samspillsmeldingen, s. 70–71). Gitt dagens struktur i høyere utdanning er det nødvendig å implementere SAK-tenkning for å sikre at alle rammeplanstyrte videreutdanninger kan tilbys på mastergradsnivå. Dette er hensiktsmessig både for yrkesutøvelsen, og for muligheten til å fullføre et mastergradsløp på et senere tidspunkt.

Arbeidsgruppen som utredet saken i forkant av NFE-HS-møtet i mars 2015, peker på at flere institusjoner vil kunne mangle nødvendig førstestillingskompetanse i mange år framover, og dermed være forhindret fra å tilby videreutdanningene på et gjennomgående masternivå eller som komplette mastergrader. To momenter som innvirker på dette temaet er økonomi og den kommende strukturmeldingen. Det er meldt om økonomiske tapsprosjekter knyttet til at høgskoler samarbeider om mastergrader. Den nye strukturmeldingen vil kunne påvirke både økonomi og kompetanse, avhengig av hvilke fusjoner som aktualiseres og hvilke institusjoner som har de aktuelle studietilbudene.

Når det gjelder blindveier i utdanningssystemet bes arbeidsgruppen om å:

1. Utrede en modell for mastergrader basert på de rammeplanstyrte videreutdanningene innen helse- og sosialfag. Modellen bør bestå av to faser: 1. Videreutdanning og 2. Mastergradstillegg. Det skal tydeliggjøres hvilke krav som må imøtekommes for at 1. fase skal være på et mastergradsnivå. Gruppen skal også beskrive hvilket innhold 2. fase skal ha, bl.a. sett i lys av tema og omfang på forskningsteori- og metode i dagens rammeplaner for aktuelle videreutdanninger. Modellen skal også vise hvordan den kan organiseres for at fasene 1 og 2 til sammen gir en sluttført mastergrad.
2. Både i fase 1 og 2 kan det være behov for SAK-samarbeid mellom institusjoner. Gruppen skal utrede hvor stort dette behovet kan være, med utgangspunkt i den foreliggende strukturmeldingen og avklaringer om struktur som er gjort i etterkant av meldingen.
3. Gruppen skal også utrede administrative og økonomiske konsekvenser av SAK-samarbeid, og tydeliggjøre aktuelle problemstillinger som det må arbeides med videre overfor departement og politikere.

2.2.2 Organisering av studietilbudene.

I henhold til rapporten fra arbeidsgruppen som utredet saken i forkant av NFE-HS-møtet i mars 2015, er det knyttet utfordringer til organiseringen av studietilbudene. Rapporten nevner modeller som paraplyprogrammer eller selvstendige, enkeltvis programmer. Disse er tilstede ved UH-institusjonene i dag, med sine fordeler og ulemper. Det pekes blant annet på at paraplymodellen innebærer noen utfordringer knyttet til måten NOKUT ser på dette.

Det er også knyttet økonomiske problemstillinger til samarbeid om mastergrader på tvers av institusjonsgrenser.

Når det gjelder organisering av studietilbudene bes arbeidsgruppen om å:

1. Identifisere og beskrive eksisterende modeller for organisering av mastergradstilbud som bygger på rammeplanstyrte videreutdanninger
2. Identifisere og beskrive hvilke problemstillinger både av organisatorisk og økonomisk karakter som foreligger.
3. Foreslå tiltak både som kan iverksettes av sektoren selv, og eventuelt/eventuelle tiltak som sektoren selv ikke kan iverksette.

2.3 Arbeidsgruppens forståelse av mandat og avgrensninger

Vi skal se på modell for de rammeplanstyrte videreutdanningene, dermed ser vi på studietilbudene som fremkommer i tabell 1. For disse rammeplanfestede videreutdanningene skal vi utrede en modell med to faser: 1) En videreutdanning som imøtekommer rammeplanens krav samtidig som at det faglig innhold skal være på mastergradsnivå, og 2) Et mastergradstillegg med innhold som synliggjør at mastergrad oppnås. Elementene i fase 2 skal sikre at omfanget på forskningsteori og -metode er på mastergradsnivå. Modellen skal sikre at videreutdanningene i fremtiden ikke forblir en blindvei innen høyere utdanning. Organiseringen av studietilbudet i to faser blir derfor et viktig premiss for å forene rammeplanenes høye krav til profesjonsspesifikk kompetanse med et mastertilbud som unngår blindveier.

Arbeidet må ta høyde for at rammeplanene regulerer og legger viktige føringer på studiene som må sikres i fase 1:

1. Opptakskrav
2. Praksis – innhold og lengde
3. Faglig innhold

Tabell 1. Oversikt over de rammeplanstyrte videreutdanningene innen helse- og sosialfag.

Videreutdanning/studie	Studiepoeng
Aldring og eldreomsorg	60 studiepoeng
Anestesi- og sykepleie	90 studiepoeng
Barnesykepleie	90 studiepoeng
Helsefremmende og forebyggende arbeid	60 studiepoeng
Helsesøsterutdanning	60 studiepoeng
Intensivsykepleie	90 studiepoeng
Jordmorutdanning	120 studiepoeng
Kreftsykepleie	60 studiepoeng
Operasjonssykepleie	90 studiepoeng
Psykisk helsearbeid	60 studiepoeng

2.4 Arbeidsgruppe og arbeidsmåte

UHR v/NFE-HS oppnevnte følgende arbeidsgruppe:

- Nina Emaus, UiT Norges arktiske universitet (leder for gruppen)
Instituttleder ved Institutt for helse- og omsorgsfag, Det helsevitenskapelige fakultet
- Anne- Grethe Halding, Høgskulen i Sogn og Fjordane
Instituttleder ved Institutt for helsefag, Avdeling for helsefag
- Anders Johan W. Andersen, Universitetet i Agder
Dekan, Fakultet for helse- og idrettsvitenskap
- Ingrid Narum, Høgskolen i Oslo og Akershus
Prodekan for studier, Fakultet for helsefag, Høgskolen i Oslo og Akershus
- Vibeke Guddingsmo, UiT Norges arktiske universitet (sekretær for gruppen)
Kontorsjef ved Institutt for helse- og omsorgsfag, Det helsevitenskapelige fakultet

Arbeidsgruppen har gjennomført en samling på Gardermoen i to dager i september 2015. Samlingen ble benyttet til å avklare mandatet og arbeidsform. Empiriske data er blitt hentet inn via DBH og utdanningsinstitusjonenes egne nettsider i perioden januar – mars 2016. I utviklingen av rapporten har arbeidsgruppen avholdt møter på Skype.

3. Aktuelt regelverk og offentlige utredninger

3.1 Forskrifter

Arbeidsgruppen har hovedsakelig lagt følgende forskrifter til grunn for arbeidet:

1. Forskrift om krav til mastergrad fra 01.12.2005 («Mastergradsforskriften»)
2. Forskrift om godskriving av høyere utdanning fra 10.04.2006/07.02.2012
3. Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning fra 01.02.2010 («Studiekvalitetsforskriften»)
4. Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning fra 28.02.2013 («Studietilsynsforskriften»)

3.1.1 Forskriften om krav til mastergrad trådte i kraft 01.12.2005 og ble sist endret 06.10.2015. Forskriften gir bestemmelse om krav til mastergrad for institusjoner under lov om universiteter og høyskoler. I § 2 vektlegges det at institusjonens styre kan fastsette at bestemte fag, emner eller emnegrupper skal inngå i det utdanningsløpet som mastergraden bygger på. Styret kan fastsette rangeringsregler for kvalifiserte søkere og har myndighet til å fastsette faglige minstekrav. I § 3 beskrives krav til mastergrad av 120 studiepoengs omfang, det vil si 2 års omfang inkludert selvstendig arbeid i henhold til § 6. Graden bygger på fullført bachelorgrad, cand.mag.-grad, annen grad eller yrkesutdanning av minimum 3 års omfang eller utdanning som er godkjent som jevn god med disse gradene eller utdanningsløp i henhold til lov om universiteter og høyskoler. Innen dette utdanningsløpet må det inngå fordypning i fag, emne eller emnegruppe av minimum 80 studiepoengs omfang (egen utheving), eller yrkesrettet utdanning av minst 120 studiepoengs omfang.

I § 4 beskrives krav til mastergrad av 300 studiepoeng og i § 5 krav til erfaringsbasert mastergrad av 90 eller 120 studiepoengs omfang. Da arbeidsgruppen ikke har sett dette som alternativer, beskrives disse ikke nærmere. Viktig er imidlertid § 6 om krav til selvstendig arbeid, som fastsetter at i mastergrad etter § 3 skal det inngå et selvstendig arbeid av et omfang på minimum 30 studiepoeng. Det selvstendige arbeidet skal ikke overstige 60 studiepoeng, og det skal vise forståelse, refleksjon og modning. Institusjonen kan fastsette regler for det selvstendige arbeidet når det gjelder omfang, vurderingsform og om arbeidet skal utføres individuelt eller av flere studenter.

3.1.2 Forskriften om godskriving av høyere utdanning trådte i kraft 10.04.2006 og ble endret ved forskrift 07.02.2012. Forskriften gir bestemmelse om universiteters og høyskolars godskriving av annen utdanning. I § 2 vektlegges det at minst 60 av studiepoeng som skal inngå i beregningsgrunnlaget må være avlagt ved institusjonen som skal kunne tildele en grad eller utstedt vitnemål for fullført utdanning. I § 3 presiseres det at ved godskriving av utdanning som tidligere har inngått i beregningsgrunnlaget for en grad, eller som del av en grad eller yrkesutdanning, må en student ha minst nye 60 studiepoeng før det kan tildeles en ny grad. Institusjonene kan selv fastsette krav om 90 nye studiepoeng. I § 4 sies det at universiteter og høyskoler kan fastsette unntak av bestemmelsene i forskriften for grader som gis i samarbeid med andre norske eller utenlandske institusjoner (fellesgrader).

3.1.3 Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning trådte i kraft 01.02.2010 og betegnes som *studiekvalitetsforskriften*. Aktuelt for dette arbeidet er kapittel 3 som omhandler akkreditering av studier og institusjoner i høyere utdanning, og en gjennomgang av de standarder som gjelder, samt kapittel 4 som beskriver institusjonenes adgang til å gi grader og yrkesutdanning i samarbeid med andre institusjoner.

Kunnskapsdepartementet foreslår med høringsfrist 04.02.2016 endringer i studiekvalitetsforskriften som en del av oppfølgingen av Meld. St. 18 (2014–2015) **Konsentrasjon for kvalitet** og regjeringens arbeid for å styrke NOKUTs arbeid med å heve kvaliteten i høyere utdanning. Regjeringen varslet i stortingsmeldingen at den ville sette i gang en prosess for økte krav til etablering av master- og doktorgradsprogrammer. Viktige endringsforslag, slik arbeidsgruppen vurderer det, er at krav til akkreditering av mastergradsstudier defineres spesifikt i § 3-2:

- a) Mastergradsstudiet skal være definert og avgrenset og ha tilstrekkelig faglig bredde.
- b) **Alternativ 1:** Mastergradsstudiet skal ha et fagmiljø som er stabilt og består av tilstrekkelig antall ansatte med høy faglig kompetanse innen utdanning, forskning eller kunstnerisk utviklingsarbeid og faglig utviklingsarbeid innenfor hele bredden av studiet. Det skal gjennomføres en helhetlig vurdering av om fagmiljøet har tilstrekkelig antall ansatte for å dekke de fag og emner studiet består av og om fagmiljøet består av ansatte med relevant og riktig kompetanse. Vurderingene skal dokumenteres slik at NOKUT kan bruke dem i sitt arbeid.

Alternativ 2: Mastergradsstudiet skal ha et fagmiljø som er stabilt og som består av et tilstrekkelig antall ansatte med høy faglig kompetanse innenfor utdanning, forskning eller kunstnerisk utviklingsarbeid og faglig utviklingsarbeid innen hele bredden av studiet. Ressursene som benyttes på studietilbudet skal normalt være minst tolv årsverk, hvorav minst åtte er i heltids kombinerte forsknings- og undervisningsstillinger, minst ni har førstestillingskompetanse og minst to har professorkompetanse. Kravene i annet punktum kan fravikes der fagmiljøet etter en helhetsvurdering må anses å ha tilstrekkelig kvalitet og bredde i kompetansen og etableringen av studiet er begrunnet i nasjonale hensyn.

- c) Fagmiljøet skal bestå av ansatte med spesialisering i alle vesentlige deler av mastergradsstudiet, slik at studentene kan delta aktivt i ulike faglige relasjoner og få innføring i ulike perspektiver.
- d) Mastergradsstudiet skal være tilknyttet et fagmiljø med høy faglig kompetanse innen utdanning, forskning eller kunstnerisk utviklingsarbeid og faglig utviklingsarbeid i alle deler av studiet, og som kan vise til dokumenterte resultater på høyt nivå og resultater fra samarbeid med andre fagmiljøer nasjonalt og internasjonalt.

3.1.4 Forskriften om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning trådte i kraft 28.02.2013 og betegnes som *studietilsynsforskriften*. For arbeidsgruppen står kapittel 7 sentralt. Her beskrives det at en grunnleggende forutsetning for akkreditering er at rekruttering av studenter til studiet skal være stor nok til at institusjonen kan etablere og opprettholde et tilfredsstillende læringsmiljø og et stabilt studium. I plan for studiet slås det fast at studiet skal ha en tydelig faglig relevans for arbeidsliv og/eller videre studier. Studiet skal ha tilfredsstillende kopling til forskning, faglig og/eller kunstnerisk utviklingsarbeid, og ordninger for studentutveksling og internasjonalisering. Fagmiljøets sammensetning, størrelse og samlede kompetanse skal være tilstrekkelig for å ivareta dette. Minst 50 % av årsverkene skal utgjøres av tilsatte i hovedstilling ved institusjonen, og av disse skal det være personer med minst førstestillingskompetanse i de sentrale delene av studiet. For andre syklus, masterstudier, skal minst 10 % av det samlede fagmiljøet være professorer eller dosenter, og ytterligere 40 % skal være ansatte med førstestillingskompetanse. Fagmiljøet skal videre drive aktiv forskning, faglig eller kunstnerisk utviklingsarbeid, som for andre syklus tilsvarende dokumenterte resultater på høyt nivå. Når det gjelder fellesgrader, skal det fremgå tydelig hvilke deler av studiet de ulike samarbeidende institusjonene har ansvar for og de ulike

delene av studiet skal utgjøre en samlet helhet i samsvar med læringsutbyttet for studiet. Kapittel 8 beskriver grunnlaget for NOKUTs tilsyn og tilsynets innhold.

I merknader til paragrafene sies det spesifikt til § 7-2:

«Totalt læringsutbytte definert i kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse er hentet direkte fra Nasjonalt Kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring». Ved å ta begrepet inn i studietilsynsforskriften klargjøres det at læringsutbytte for alle studier skal beskrives på denne måten. At det bare beskrives ett totalt læringsutbytte for studiet, innebærer samtidig at eventuelle spesialiseringer må føre til det samme læringsutbyttet. Læringsutbyttet for studier med profesjonskrav, for eksempel studier med rammeplaner, må oppfylle både profesjonskravene og kravene i Nasjonalt Kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring.

3.2 Offentlige utredninger

Arbeidsgruppen har videre lagt følgende offisielle utredninger til grunn for arbeidet:

1. NOU 2008: 3 – Sett under ett. Ny struktur i høyere utdanning (Stjernø-utvalgets utredning)
2. Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR) fastsatt av Kunnskapsdepartementet 15. desember 2011
3. Stortingsmelding 18 (2014-2015) Konsentrasjon for kvalitet. Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren

3.2.1 NOU 2008: 3, Stjernø-utvalgets utredning, varsler den nye strukturen i høyere utdanning. Utredningen inneholder en beskrivelse av situasjonen per 2008, en analyse av denne og forslag til videre utvikling av høyere utdanning i Norge med et tidsperspektiv på 15-20 år. Analysen vektlegger at det er for mange svake faggrupper innen master- og doktorgradsutdanning og at en del studiesteder er for små til å opprettholde tilstrekkelig sterke fagmiljøer på egen hånd. Det skisseres ulike modeller for endringer i institusjonsstrukturen som innebærer fusjon av universiteter og høyskoler i samme område. Hensikten er å motvirke faglig fragmentering og å sikre utdanning og forskning av høy kvalitet. Kapittel 11 som omhandler små studiesteder, trekker frem sårbarheten til de små miljøene, og det foreslås i kapittel 12 både dimensjonering, arbeidsdeling og fordeling av ansvar for små og utsatte fag, deriblant helsefagene. Kapittel 14 vektlegger viktigheten av å styrke profesjonsutdanningene som tradisjonelt har vært gitt ved høyskolene. De rammeplanstyrte videreutdanningene vies spesiell oppmerksomhet og utvalget legger vekt på at rammeplanene svekker faglig autonomi, men er likevel med på å sikre et visst felles minimum når det gjelder utdanning til yrker som krever autorisasjon.

3.2.2 Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR) som ble fastsatt av Kunnskapsdepartementet i 2011 har som mål å gjøre utdanningssystemene mer forståelige nasjonalt og internasjonalt, og legge til rette for å øke mobiliteten innenfor og mellom landene, samt bidra til fleksible læringsveier og dermed styrke livslang læring. Kvalifikasjonsrammeverket vil være under utvikling og skal implementeres i utdanningssektoren gjennom læringsutbyttebeskrivelser som skal være relevante for arbeidslivet og frivillig sektor, og gi bedre holdepunkter for verdsetting av realkompetanse. Læringsutbyttene beskrives som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse på 8 ulike nivå; hvor nivå 6 representerer bachelornivået, nivå 7 master og nivå 8 ph.d. Vi ser av dette at videreutdanning utover bachelornivået ikke representerer et eget definert nivå, og blir et nivå som ikke kan vise til tilsvarende NKR-nivå (Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk) – dermed blir det en blindvei i utdanningssystemet.

3.2.3 De uttalte målene med Stortingsmelding 18 (2014-2015) Konsentrasjon for kvalitet er utdanning og forskning av høy kvalitet, robuste fagmiljøer, god tilgang til utdanning og kompetanse over hele landet, regional utvikling, verdensledende fagmiljøer og effektiv ressursbruk. Nå som vi er i 2016 er flere av de bebudete fusjonene gjennomført, noe som arbeidsgruppen mener gir muligheter for å se på de rammeplanstyrte videreutdanningene med et nytt blikk. På den annen side meldes det om økte krav til etablering av master og doktorgradsprogrammer (Kapittel 4.3). Det vektlegges som en forutsetning for kvalitet på master- og doktorgradsutdanningene at disse har base i solide fagmiljøer med aktiv forsknings- og utviklingsproduksjon, bredde i kompetansen, og tilstrekkelig antall faglig ansatte og studenter. Det presiseres at utdanninger av høy kvalitet har god sammenheng mellom utdanning og forsknings- og utviklingsarbeid. Det sies også at master- og doktorgradsprogrammer bør ha en større bredde og forankres i vesentlig sterkere fagmiljøer enn det som har vært godkjent på grunnlag av dagens regler. Det bebudes derfor en prosess for å skjerpe kravene til nye programmer med en overgangsperiode for eksisterende programmer, noe som vi ser er tatt til følge med høringsforslagene til studiekvalitetsforskriften som nevnt ovenfor.

Det er på denne bakgrunn – med en sektor i endring, som gir nye muligheter for større faglige miljø som også innbefatter de rammeplanstyrte videreutdanningene, men som samtidig stiller klarere krav til antall studenter, faglig kompetanse og forskning på fagfeltet – at arbeidsgruppen for innpassing av videreutdanninger i mastergrader her leverer sin rapport.

4. Beskrivelse av situasjonen i 2015 - 2016

Som det fremkommer i vedlegg 1, ble de rammeplanstyrte videreutdanningene ifølge tall fra DBH for årene 2013, 2014 og 2015 tilbudt ved 22 av landets universitets- og høyskoler.

Tabell 2. Oversikt over antall institusjoner som tilbyr de rammeplanstyrte videreutdanningene basert på tall fra DBH 2013-2015 og direkte søk på utdanningsinstitusjonenes nettsider januar – mars 2016.

Videreutdanning/studie	Videre- utdanning	Mastergrads- tilbud	Totalt antall
Aldring og eldreomsorg	7	3	10
Anestesisykepleie	13	6	19
Barnesykepleie	5	4	9
Helsefremmende og forebyggende arbeid		1	1
Helsesøsterutdanning	8	3	11
Intensivsykepleie	13	7	20
Jordmorutdanning	3	2	5
Kreftsykepleie	10	1	11
Operasjonssykepleie	13	4	17
Psykisk helsearbeid	10	7	17

Som tallene fra DBH viser, ble de rammeplanstyrte videreutdanningene i hovedsak tilbudt som videreutdanninger ved 22 av utdanningsinstitusjonene i Norge i 2015. Etter fusjonsprosessene er de 22 institusjonene samlet i 16 institusjoner. Den 1. januar fusjonerte Diakonhjemmet Høgskole, Haraldsplass diakonale høyskole, Høgskolen Betanien og Misjonshøgskolen til VID vitenskapelige høyskole. Høgskolen i Buskerud og Vestfold (HBV) og Høgskolen i Telemark (HiT) ble slått sammen til den nye institusjonen Høgskolen i Sørøst-Norge. Høgskolen i Gjøvik, Høgskolen i Ålesund, Høgskolen i Sør-Trøndelag og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) ble organisert som ett universitet under navnet Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Nord universitet ble etablert gjennom en sammenslåing av Universitetet i Nordland, Høgskolen i Nesna og Høgskolen i Nord-Trøndelag. Som det fremkommer av tabell 3, viser tall fra DBH, samt direkte søk i utdanningsinstitusjonens nettsider at videreutdanningene tilbys som **masterstudier** ved 11 av de 16 utdanningsinstitusjonene etter fusjonen:

Tabell 3. Oversikt over institusjoner som tilbyr de rammeplanstyrte videreutdanningene som masterstudier basert på tall fra DBH 2013-2015 og direkte søk på utdanningsinstitusjonenes nettsider januar – mars 2016.

Utdanningsinstitusjon	Studietilbud
UiT Norges arktiske universitetet	Masterprogram i helsefag med studieretninger innen aldring og eldreomsorg, helsesøsterfag og psykisk helse
Nord Universitet	Masterprogram i spesialsykepleie med studieretningene anestesisykepleie, barnesykepleie, intensivsykepleie, operasjonssykepleie og kreftsykepleie. Masterprogram i psykisk helsearbeid og tverrfaglig helse- og sosialfag med fordypning i psykisk helsearbeid (ved tidligere Høgskolen i Nord-Trøndelag).

NTNU	Masterstudium i gerontologi (eldreomsorg) (tidligere Høgskolen i Gjøvik), i sosialt arbeid og psykisk helsearbeid (tidligere Høgskolen i Sør-Trøndelag *)
Høgskolen i Bergen	Masterprogram i klinisk sykepleie med studieretningene helsesøster, anestesi-, intensiv- og operasjonssykepleie, samt barnesykepleie (fra høsten 2017).
Universitetet i Stavanger	Masterprogram i sykepleie med spesialisering i anestesi-, intensiv- og operasjonssykepleie (fra 2014).
Universitetet i Agder	Masterstudium i psykisk helsearbeid og masterprogram i spesialsykepleie med spesialisering i anestesi-, barn-, intensiv-, og operasjonssykepleie.
Høgskolen i Sørøst-Norge Høgskolen (tidligere Sør Høgskolen i Buskerud og Vestfold og Høgskolen i Telemark)	Masterstudium i anesthesisykepleie, intensivsykepleie, jordmorutdanning, samt master i helsefremmende arbeid og i klinisk helsearbeid som innbefatter psykisk helsearbeid og geriatrisk helsearbeid.
Høgskolen i Hedmark	Masterstudium i psykisk helsearbeid
Lovisenberg diakonale høgskole	Masterstudium i avansert klinisk sykepleie med spesialisering i allmennsykepleie og intensivsykepleie.
Høgskolen Diakonova	Masterprogram i sykepleie (med kommunehelsetjenesteperspektiv) hvor fullført helsesøsterutdanning gir mulighet for direkte opptak på masterprogrammet.
Høgskolen i Oslo og Akershus	Masterprogram i anesthesisykepleie, intensivsykepleie og barnesykepleie, masterstudium i jordmorfag og master i psykisk helsearbeid (full- eller deltid). Operasjon- og kreftsykepleie tilbys som videreutdanninger (på masternivå) som kan innpasses i andre masterprogrammer.

*Usikkert om rammeplanen følges

Samlet sett tilbys de rammeplanfestede videreutdanningene ved de norske institusjonene som:

1. Rammeplanfestede videreutdanninger
2. Rammeplanfestede videreutdanninger som automatisk gis innpass i mastergrad
3. Et selvstendig studium på mastergradsnivå
4. En faglig fordypning/studieretning innenfor et masterprogram (eksempelvis masterprogram i klinisk sykepleie eller masterstudium i avansert klinisk sykepleie).

5. Arbeidsgruppens vurderinger av disse fire modellene:

5.1 Rammeplanfestede videreutdanninger

Slik arbeidsgruppen vurderer det er det hovedsakelig de små høyskolene som tilbyr studiene som rammeplanfestede videreutdanninger, men dette gjelder også for universitetene som UiT Norges arktiske universitet hvor anesthesi-, barn-, intensiv-, kreft- og operasjonssykepleie er et tilbud på videreutdanningsnivå. Med denne løsningen sikres videreutdanningstilbud som ivaretar rammeplanenes innhold, uten at studentene automatisk gis tilgang til innpassing av alle studiepoengene i en mastergrad på egen eller annen institusjon. En slik organisering av de rammeplanfestede videreutdanningen kan derfor representere en blindvei i utdanningssystemet.

Arbeidsgruppen anbefaler alle institusjonene med denne løsningen å starte et målrettet arbeid for å løfte disse utdanningene opp til mastergradsnivå, på basis av egne ressurser eller i samarbeid med institusjoner det er naturlig å inngå samarbeid med, eller i en fellesgrad. Dette arbeidet bør:

- a) Sikre at læringsutbyttebeskrivelsene innen kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse på alle emner er på nivå 7 mastergradsnivå ifølge NKR.
- b) Sikre et fagmiljø som er stabilt, med tilstrekkelig antall ansatte med høy faglig kompetanse innen utdanning, forskning eller faglig utviklingsarbeid innen sentrale deler av studiet (Jf. Studietilsynsforskriften). Det må sikres at fagmiljøet innehar relevant og riktig kompetanse. Fagmiljøet skal kunne dokumentere resultater på høyt nivå med resultater fra samarbeid med andre fagmiljø nasjonalt og internasjonalt.
- c) På grunnlag av denne basis, kan egen, samarbeidende eller annen institusjon, gi innpass for oppnådde studiepoeng i en mastergradsstruktur. Det vil da være en forutsetning at kravet om å ha tatt 60 studiepoeng ved institusjonen som har det akkrediterte masterprogrammet fravikes, jfr: Forskriften om godskriving av høyere utdanning.

5.2 Rammeplanfestede videreutdanninger som gir automatisk innpass i mastergrad

Slik arbeidsgruppen vurderer det er det spesielt de store studiestedene som eksempelvis Universitetet i Agder og Høgskolen i Oslo og Akershus som tilbyr både videreutdanning og masterutdanning i form av denne modellen. Modellen forutsetter følgende:

- a) At læringsutbyttebeskrivelsene innen kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse på alle emner er på nivå 7 mastergradsnivå ifølge NKR.
- b) At man har et fagmiljø som er stabilt, med tilstrekkelig antall ansatte med høy faglig kompetanse innen utdanning, forskning eller faglig utviklingsarbeid innen bredden av studiet. Fagmiljøet må inneha relevant og riktig kompetanse og inngå i et større fagmiljø som kan dokumentere resultater på høyt nivå nasjonalt og internasjonalt.
- c) På grunnlag av denne basis gir egen institusjon innpass for oppnådde studiepoeng i en mastergradsstruktur, men studenten har anledning til å avslutte etter oppnådd spesialkompetanse i henhold til rammeplan.

5.3 Et selvstendig studium på mastergradsnivå

Noen av institusjonene, som eksempelvis Høgskolen i Oslo og Akershus har utviklet anesthesi-, barn- og intensivsykepleie til selvstendige masterprogrammer. Strukturen på disse masterprogrammene er slik at studentene oppfyller rammeplanens krav til videreutdanning innen spesialiteten ved oppnådde 90 studiepoeng. Studenter opptatt på masterprogrammet kan dersom de ønsker det

avslutte etter 90 studiepoeng med en fullført videreutdanning og oppnådd spesialkompetanse. Ved noen av institusjonene er et masterløp det eneste alternativet, mens studentene ved noen av programmene kan velge mellom et studieforløp som videreutdanning eller til fullført mastergrad. Et selvstendig studium på mastergradsnivå innebærer slik arbeidsgruppen vurderer det, følgende:

- a) Læringsutbyttebeskrivelsene innen kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse på alle emner er på nivå 7 mastergradsnivå ifølge NKR.
- b) Institusjonen har et fagmiljø som er stabilt, med tilstrekkelig antall ansatte med høy faglig kompetanse innen utdanning, forskning eller faglig utviklingsarbeid innen bredden av studiet og fagmiljøet innehar relevant og riktig kompetanse. Fagmiljøet kan dokumentere resultater på høyt nivå med resultater fra samarbeid med andre fagmiljøet nasjonalt og internasjonalt.
- c) Egen institusjon sikrer at rammeplanens krav for studiet gjenspeiles i emnene i studiet, samtidig som det sikres tilstrekkelig tillegg i vitenskapsteori, forskningsmetode og et selvstendig arbeid av et omfang på minimum 30 studiepoeng (mastergradsoppgaven) for oppnådd mastergradskompetanse i studiet.

Arbeidsgruppen vurderer at dette er en modell som er ambisiøs særlig for de rammeplanfestede utdanningene i anesthesi-, intensiv-, og operasjonssykepleie og for mindre institusjoner. Modellen betinger et stort faglig miljø, med stor studenttilgang, slik at det kan bygges opp betydelige lærerkrefter rundt studiet. De samlede lærerkreftene må kunne ivareta både praksisnær undervisning, fagutvikling og forskning, samt dokumentere internasjonalt samarbeid og forskning av høy internasjonal kvalitet på alle de spesifikke fagområdene.

5.4 En faglig fordypning eller studieretning innenfor et felles masterprogram

Som vist ovenfor har flere utdanningsinstitusjoner valgt denne modellen. En «typisk» løsning er at eksempelvis anesthesi-, barn, intensiv-, kreft- og operasjonssykepleie tilbys som en studieretning innen masterprogram i klinisk sykepleie eller masterstudium i avansert klinisk sykepleie. Med denne modellen kan følgende sikres:

- a) Læringsutbyttebeskrivelsene innen kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse på alle emner er på nivå 7 mastergradsnivå ifølge NKR.
- b) Institusjonen har et fagmiljø som er stabilt, med tilstrekkelig antall ansatte med høy faglig kompetanse innen utdanning, forskning eller faglig utviklingsarbeid innen bredden av studiet og fagmiljøet innehar relevant og riktig kompetanse. Fagmiljøet dokumenterer resultater på høyt nivå med resultater fra samarbeid med andre fagmiljøet nasjonalt og internasjonalt.
- c) Egen institusjon sikrer at rammeplanens krav for studiet gjenspeiles i fordypningsemnene i studiet, samtidig som vitenskapsteori og forskningsmetode kan tilbys gjennom felles undervisningsopplegg i masterprogrammet og et selvstendig arbeid av et omfang på minimum 30 studiepoeng (mastergradsoppgaven) for oppnådd mastergradskompetanse i studiet kan legges inn som fordypning i eget spesialområde.

Arbeidsgruppen vurderer at dette er en modell som kan fungere meget godt spesielt innen «beslektede» fagområder hvor det er mulig å beskrive et totalt læringsutbytte for studiet som innebærer at spesialiseringene/fordypningene fører til det samme læringsutbyttet. Modellen gjør

det mulig å bygge opp et større fagmiljø – med samlet god studenttilfang – som kan ivareta både praksisnær undervisning, fagutvikling og forskning, samt dokumentere internasjonalt samarbeid og forskning av høy internasjonal kvalitet på fagområdet som det samlede masterstudiet representerer. I en slik modell kan man tenke seg at det oppstår synergieffekter, som at en internasjonal profilert professor innen et av feltene også kan bidra til å bygge fagmiljøet innen deler av feltene hvor kompetansen mangler – noe som krever en bevisst holdning i fagmiljøet for å sikre helheten. En sentral utfordring med denne modellen er at det bare kan beskrives ett totalt læringsutbytte for hele studieprogrammet, som må kunne oppfylles av alle de ulike fagfordypningene (jf. studietilsynsforskriften § 7.2). Dermed er det en forutsetning at den faglige sammenhengen mellom fagfordypningene er sterk nok til at læringsutbyttebeskrivelsene på emne- og studieretningsnivå kan føre til det samme overordnede læringsutbyttet. Dette belyses som et case i det følgende. Høsten 2015 søkte Institutt for helse- og omsorgsfag ved UiT Norges arktiske universitet om godkjenning for å opprette fagene anesthesi-, barn, intensiv-, kreft- og operasjonssykepleie som egne studieretninger innen masterprogram i sykepleie. Søknaden ble ikke fremmet til behandling i universitetsstyret med begrunnelse fra Avdeling for utdanning (UTA) om mangler knyttet til følgende punkter:

1. **Studieprogram versus studieretning:** Skillet mellom et studieprogram og studieretning kan være vanskelig å definere. UTA viser til Studietilsynsforskriftens krav til et totalt læringsutbytte, og hevder at studieretninger som ikke kan beskrives gjennom det totale læringsutbyttet for programmet må tilbys som egne studieprogram. Fakultetet bes vurdere hvorvidt den faglige sammenhengen mellom studieretningene er sterk nok til at det kan forsvares å organisere dem under et program. UTA ser samtidig at samling innen et program kan bidra til å sikre den faglige bredden til programmet.
2. **Krav til fagmiljø:** UTA viser i sitt svar til NOKUTs krav om at minst 50% av årsverkene knyttet til studiet skal utgjøres av tilsatte i hovedstilling, og at av disse skal det være personer med minst førstestillingskompetanse i de sentrale deler av studiet, med 40% ansatte med førstestillingskompetanse og 10 % med kompetanse som professor. Dette må kunne dokumenteres til å være på plass før studiet kan opprettes, og kvalitative krav om at fagmiljøet er tilpasset, tilstrekkelig, aktivt og robust må dokumenteres.
3. **Studentutveksling og internasjonalisering:** UTA viser i denne saken både til NOKUTs krav om studentutveksling og internasjonalisering og UIT sitt eget kvalitetssikringssystem hvor det skal foreligge minst to kvalitetssikrede utvekslingstilbud per studieprogram i form av bindene avtaler – noe som ikke forelå ved søknadstidspunkt.

Arbeidsgruppen har tatt med denne casen som viser dilemmaet som mange utdanningsinstitusjoner står ovenfor. Modellen med paraplyorganisering kan gi et mulighetsrom for mange, men institusjonene må allikevel kunne innfri de foreliggende kravene. Sektoren står nå midt inne i en stor reform som innebærer en ny situasjon hvor tradisjonelle høyskoler slås sammen til større enheter eller integreres i universitetssektoren gjennom fusjonsprosessene. Dette gir nye muligheter for samarbeid og disponering av personellressurser – SAK-tenkning.

6. Blindveier i utdanningssystemet

6.1 Identifikasjon av problemene

Det er arbeidsgruppens vurdering at siden de rammeplanfestede videreutdanningene fortsatt i stor utstrekning tilbys som videreutdanninger ved de små høyskolene og ved universitetene, sikres viktige og nødvendige faglige tilbud over hele landet. Med denne løsningen sikres innholdet i studiene ved at rammeplanens innhold oppfylles. Men, uten at studentene gis tilgang til automatisk innpassing av alle studiepoengene inn i en mastergrad ved egen eller annen institusjon, representerer en slik organisering av de rammeplanfestede videreutdanningene en blindvei i utdanningssystemet.

Arbeidsgruppen har skissert mulige løsninger som innbefatter en langsiktig strategisk plan for å løfte disse utdanningene opp til mastergradsnivå, på basis av egne ressurser eller i samarbeid med institusjoner det er naturlig å inngå samarbeid med.

6.2 Økonomiske og administrative problemstillinger

Den største utfordringen for flere av de rammeplanstyrte videreutdanningene er knyttet til kravet om kompetanseprofil og antall førstestillinger: stabilt fagmiljø, med tilstrekkelig antall ansatte med høy faglig kompetanse innen utdanning, forskning eller faglig utviklingsarbeid innen bredden av studiet. Fagmiljøet skal kunne dokumentere resultater på høyt nivå med resultater fra samarbeid med andre fagmiljø nasjonalt og internasjonalt. Flere av de rammeplanstyrte videreutdanningene representerer fagmiljø med kort akademisk tradisjon, hvor det har vært god tilgang på kliniske stillinger, betalte etterutdanninger, og få incentiver til å ta master- og PhD-utdanning. Denne trenden kan være i ferd med å snu blant de utdanningssøkende, men fortsatt vil det ta tid til å bygge opp tilstrekkelig førstestillingskompetanse og høy internasjonal forskningsproduksjon blant de vitenskapelig ansatte innenfor alle fagene.

En annen stor utfordring er knyttet til kravet om tilstrekkelig antall studieplasser og studenttilfang. Flere studiesteder har under 20 studenter per årskull innen hver av studieprogrammene. Få studenter gir liten uttelling økonomisk på studiepoengproduksjon. Det blir derfor en negativ spiral hvor studiesteder med få studenter heller ikke kan opprette tilstrekkelig antall vitenskapelige stillinger slik at kompetanseprofil, antall førstestillinger og vitenskapelig produksjon kan løftes.

Den nye finansieringsmodellen for sektoren har som utgangspunkt at noe finansieres over basis, og resten gir uttelling når studenten tar eksamener og fullfører studiet. I ny finansieringsmodell er det foreslått en egen indikator for uteksaminerte kandidater. Den er foreslått for å bedre gjennomstrømningen og sikre arbeidslivet tilgang på godt kvalifiserte kandidater. Dette vil imidlertid være problematisk for studier organisert etter en modell med to faser, 1 videreutdanning og 2 mastergradstillegg, hvor studenter «hopper av» etter fullført videreutdanning, men uten å fullføre hele masterstudiet. Da mister institusjonen en finansiering på 30 000 kr per kandidat. Oppnådd spesialkompetanse ut fra rammeplanens krav henger ikke sammen med antall studiepoeng i mastergraden. Arbeidsgivere i helsevesenet synes heller ikke å være villige til å belønne høyere utdanning, og da spesielt en mastergrad i forhold til en videreutdanning. Man blir spesialsykepleier – med spesialsykepleierlønn - etter å ha fylt opp de studiepoengene som kreves i rammeplanene. Incentivet med lønnsøkning etter endte studier kommer på mange måter tidligere enn det man i academia kunne ønske. I tillegg er det også slik at noen arbeidsgivere gir stipend/lønn for videreutdanninger som det er behov for, uten å gi støtte til mastertillegget. Få arbeidsgivere gir støtte til en full mastergrad.

7. Anbefalinger for å unngå blindveier i utdanningssystemet

7.1 Kompetanseprofil og fagmiljø

Arbeidsgruppen har identifisert krav om kompetanse som en stor utfordring for fagmiljøene. Dersom man i større grad vurderer kompetanse som overlappende innenfor beslektede fag som for eksempel fagområdene innenfor spesialsykepleie, kan det være mulig at flere av fagfeltene samlet sett kan vurderes å inneha tilstrekkelig faglig kompetanse.

Innenfor fagmiljøene hvor det mangler kompetanse kan tildelinger av øremerkede stipendiatstillinger over en gitt tidsperiode være et viktig bidrag til å sikre framtidig rekruttering. Om egen institusjon ikke har kvalifisert veiledningskompetanse, kan dette innhentes fra samarbeidende institusjon.

7.2 SAK-samarbeid eller fellesgrader

For å sikre at det er tilstrekkelig stort fagmiljø med riktig kompetanse innenfor utdanninger som ikke oppfyller kravene blir samarbeid med andre institusjoner et viktig alternativ. En fellesgrad kan gi flere muligheter både for studenter og ansatte ved institusjonene ved at flere studenter får tilbud om å ta studier, det blir et større studiemiljø med flere studenter, og det sikres at studentene får undervisning av høy faglig kvalitet.

Å etablere en felles grad stiller store krav til institusjonene som skal samarbeide fordi det er en omfattende prosess å etablere samarbeid på tvers av institusjoner og geografiske avstander. En fellesgrad må forankres på alle nivå i de organisasjonene som skal samarbeide, både på institutt, fakultet og øverste ledelse i utdanningsinstitusjonene. Det administrative støtteapparatet på alle nivåene må også være involvert i arbeidet og trekkes inn i planleggingen. Det er avgjørende å ha god kommunikasjon i alle ledd for å lykkes med et slikt samarbeid. Fellesgradene må være økonomisk bærekraftige, lønnsomme for alle samarbeidende partnere, og det må bygges kompetanse på tvers mellom fagmiljøene. Man må bygge videre på de fortrinn man ser at de ulike institusjonene har, og utnytte dem på best mulig måte for å bygge sterke fagmiljøer og et bærekraftig studietilbud.

Samarbeid mellom institusjoner om å utdanne til et felles studieprogram får implikasjoner i alle deler av studieforløpet helt fra markedsføring av studiet, opptak av studenter, gjennomføring av studiet og til ferdig utskrevet vitnemål. Om vitnemålet skal utstedes som en felles grad må studenten være registrert ved alle utdanningsinstitusjonene som samarbeider om graden. Det må avklares hvordan undervisningen av studentene skal foregå, dvs. om de må møte fysisk opp på hvert av studiestedene, eller om undervisningen er nettbasert.

Om man oppretter en fellesgrad får man unntak for godskrivningsforskriften (10. april 2006 nr 412) som sier at man minst må avlegge 60 studiepoeng ved enheten som skal skrive ut vitnemål. Dermed blir man ikke avhengig av hvor man tar studiepoengene. Man kan ikke kreve betaling fra studentene jf. lov om universitet og høyskoler §7-1, derfor må kostnadene ved oppretting av fellesgrader finansieres enten av interne eller eksterne midler. Erfaring tilsier at samarbeid om fellesgrader krever mer ressurser enn det å drifte ordinære studieprogram. Årsaken til det er at man bruker mer arbeidstid på samordning og koordinering internt og eksternt, samt økte reisekostnader. Partene som skal inngå i et samarbeid om en felles grad må utarbeide en detaljert avtale om hvilke rettigheter og plikter når det gjelder utdanningen av mastergradsstudentene. Partene må bli enige om hvordan arbeidsoppgaver fordeles både når det gjelder studieadministrasjon, undervisning og forskning, samt hvordan inntektene fra studiepoengproduksjon og eventuell eksterntfinansiering skal fordeles.

Undervisningsmetodene som brukes vil også spille en rolle. Dersom man skal lage nettbasert undervisning vil det bli investeringskostnader til utstyr og kompetanse hos fagpersonellet som skal undervise. Dersom man ikke skal ha nettbasert undervisning må det tas stilling til hvordan studentene skal forholde seg til flere fysiske studiesteder. Om man krever fysisk oppmøte på samlinger må det klargjøres hva som forventes av studentene. Samarbeid med studentsamskipnader om boliger og andre tilbud på studiestedet er viktig å få avklart. Studentenes sosiale utbytte av studiet er viktig å ta hensyn til slik at man sikrer en attraktivt studiesituasjon. Det må også være økonomisk overkommelig for studentene å delta på studiet slik at man for eksempel unngår at de må kjøpe dyre flybilletter og hotellopphold i mange dager.

Studieadministrasjonens ordinære systemer bør benyttes i så stor grad som mulig for å unngå manuelle prosesser. Ved felles vitnemål må studentene være registrert ved alle institusjonene fordi hver av dem må kunne dokumentere hvilke studenter de har vært med på å kvalifisere. NOKUT skal ha melding om hvilke fellesgrader som tilbys jf. forskrift om kvalitet og kvalitetssikring av høyere utdanning § 4-2, femte ledd.

7.3 Anbefalinger

1. Det er arbeidsgruppens anbefaling at utdanningsinstitusjonene som tilbyr de rammeplanstyrte videreutdanningene som videreutdanninger uten automatisk innpass til en mastergrad innen egen institusjon utvikler disse videre til mastergrader etter en modell med to faser, 1) videreutdanning og 2) mastergradstillegg. Dette må samtidig ikke føre til at færre utdanningsinstitusjoner blir i stand til å tilby disse utdanningene, noe som kan ramme tjenestene veldig hardt. Til tross for utfordringer med ett samlet læringsutbytte for masterprogrammer som samler flere studieretninger eller spesialiseringer, mener arbeidsgruppen at dette er en modell som er god og realistisk gjennomførbar for beslektede fagområder, og som er en løsning som mange institusjoner har valgt allerede, jmfør oversikten på side 11 og 12, og som bør oppmuntres videre.
2. I en periode hvor institusjoner fusjonerer etableres det nå muligheter for større faglige miljø og samarbeid. Samtidig skjerpes kravene til fagmiljøene både med hensyn til antall studenter, faglig kompetanse og internasjonal forskning på fagfeltet. Det kan derfor også synes som om mer omfattende faglig samarbeid mellom institusjonene må opprettes for å sikre kvaliteten på de rammeplanfestede videreutdanningene, inkludert de som drives innenfor masterprogram.
3. Faglig samarbeid kan organiseres gjennom formaliserte **fellesgrader** slik det er beskrevet under kapittel 6.2.
4. Arbeidsgruppen anbefaler videre at det innen hvert av de ni fagfeltene dannes nettverk i form av **nasjonale klynger** som bør ledes av sterke faglige miljøer. Innenfor klyngene kan eksisterende tilbud og emneplaner kvalitetssikres, undervisningsopplegg- og ressurser kan brukes på tvers og gjerne med nettstøttet profil (MOOC eller e-læringsplattformer, gjerne i samarbeid med sykehusene). Nettverket kan også sikre påbygning av vitenskapsteori, metode og mastergradsoppgave som fase 2. I tillegg til å være utdanningsnettverk, kan de nasjonale klyngene også danne grunnlag for sterke nasjonale forskningsnettverk eller forskerskoler. Bebudede utlysninger av SAK-midler kan være aktuelle finansieringskilder til de nasjonale klyngene.
5. Det anbefales også at det gjøres en gjennomgang av behovet for en revisjon av rammeplanene. De fleste rammeplanene er over 10 år gamle og med fagfelt i store endringer sier det seg selv at

disse er modne for revisjon. Gjennom en revisjon vil det kunne sikres at vitenskapsteori og metode med læringsutbytter på masternivå integreres i fagspesifikke emner som en naturlig del av studieforløpet. En slik sikring vil også kunne gjøre det lettere å sikre innpass av eventuelle videreutdanninger i masterløp ved egen eller vertsinstitusjon og klarlegge situasjonen i forhold til innpassingskravet om 60 studiepoeng på den institusjonen som skriver ut vitnemål for master.

6. Arbeidsgruppen anbefaler at innpassingskravet på 60 studiepoeng fjernes slik at institusjoner med muligheter til å vurdere innpassing av videreutdanninger i sine masterprogrammer kan gjøre dette på bakgrunn av en faglig vurdering og ikke kun på omfang av studier ved egen institusjon.

8. Referanser

Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning (studietilsynsforskriften)

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2013-02-28-237>

Forskrift om krav til mastergrad

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-12-01-1392>

[Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning](#)

[https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2010-02-01-96?q=Forskrift NOKUT*](https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2010-02-01-96?q=Forskrift%20NOKUT*)

Regjeringen.no, NOK 2008:3 Sett under ett. Ny struktur i høyere utdanning

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/NOU-2008-3/id497182/?ch=1&q=>

Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR)

<https://www.regjeringen.no/contentassets/e579f913fa1d45c2bf2219afc726670b/nkr.pdf>

Forskrift om godskriving av høyere utdanning

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-04-10-412>

Fellesgradshåndbok

www.uhr.no/documents/Fellesgradsh_andbok_endelig.pdf

Studiested	Videreutdanning	ÅR	Ant stud			Masterutdanning
			2013	2014	2015	
Diakonhjemmet høgskole	Psykiske helsearbeid		87	79	118	
Høgskolen Betanien	1-årig Tverrfaglig Videreutdanning i aldring og eldreomsorg		3	10		
	2-årig Tverrfaglig videreutdanning i aldring og eldreomsorg		35	18		
	1-årig Videreutdanning i Kreftsykepleie		14	15	1	
	2-årig videreutdanning i Kreftsykepleie		17	7		
	Videreutdanning i kreftsykepleie, deltid				12	
	Videreutdanning i kreftsykepleie, heltid				16	
Høgskolen i Bergen	Anestesisykepleie		17	18		Masterprogram i klinisk sykepleie: Helsesøster Anestesisykepleie Barnesykepleie Intensivsykepleie Operasjonssykepleie
	Helsesøsterutdanning		29	32		
	Helsesøsterutdanning, deltid		1			
	Intensivsykepleie		26	21		
	Jordmorutdanning		64	74	72	
	Operasjonssykepleie		25	14		
	Psykisk helsearbeid		38	27	36	
HØGSKOLEN I SØRØST-NORGE						
Høgskolen i Buskerud og Vestfold	Tverrfaglig videreutdanning i demens, GERIA			1		Anestesisykepleie
	Anestesisykepleie			14		Intensivsykepleie
	Intensivsykepleie			16		Jordmorutdanning
Høgskolen i Telemark	kreftsykepleie			13	24	Master i helsefremmende arbeid (psykisk helsearbeid, geriatrisk helsearbeid)
	Operasjonssykepleie			16	18	
	Psykisk helsearbeid			52	54	
	Aldring og eldreomsorg		14		15	
	Psykisk helsearbeid		68	70	60	
	Helsesøsterutdanning		37	35	37	
NTNU						
Høgskolen i Gjøvik	Anestesisykepleie		5	6	6	Master i gerontologi
	Intensivsykepleie		10	7	3	
	Operasjonssykepleie		7	8	6	
Høgskolen i Ålesund	Anestesisykepleie		10	20	9	
	Helsesøsterutdanning med folkehelseperspektiv		39	42	39	

Høgskolen i Sør-Trøndelag	Intensivsykepleie	18	22	5	Master i psykisk helsearbeid
	Kreftsykepleie	14	22	21	
	Operasjonssykepleie	4	10	6	
	Jordmorutdanning	23	29	27	
	Tverrfaglig videreutdanning i aldring, eldres helse og sykdom	16	24	21	
	Anestesisykepleie	14			
	Barnesykepleie	8			
	Intensivsykepleie	22			
	Operasjonssykepleie	25			
	Helsesøsterutdanning	33	32	32	
	Kreftsykepleie deltid	23	21	27	
	Psykisk helsearbeid	43	40	32	
Høgskolen i Hedmark					Master i psykisk helsearbeid Master i psykisk helsearbeid
	Helsesøsterutdanning		22	41	
	Anestesisykepleie	4	5	1	
	Intensivsykepleie	3	9	9	
	Kreftsykepleie	18	21	31	
	Operasjonssykepleie	6	7	3	
	Psykisk helsearbeid	33	47	71	
	Psykisk helsearbeid	19	1		
Høgskolen i Molde					
	Aldring og eldreomsorg	16	12	8	
	Psykisk helsearbeid	46	64	56	
Høgskulen i Sogn og Fjordane					
	Aldring og eldreomsorg	12		19	
	Psykisk helsearbeid	25	30	27	
	Anestesisykepleie	5	5	8	
	Intensivsykepleie	6	5	6	
	Operasjonssykepleie	8	8	6	
Høgskolen i Oslo og Akershus					Anestesisykepleie Barnesykepleie Intensivsykepleie Jordmorutdanning Psykisk helsearbeid
	Anestesisykepleie	25	26	16	
	Barnesykepleie	6	19	21	
	Helsesøsterutdanning	63	64	68	
	Intensivsykepleie	32	45	37	
	Kreftsykepleie	13	13	21	

	Operasjonssykepleie	24	45	31	Psykisk helsearbeid, deltid
	Operasjonssykepleie	5			
	Psykisk helsearbeid	56	52	50	
	Psykisk helsearbeid, deltid	93	86	98	
	Psykiske helsearbeid, deltid	22	31	27	
Høgskolen i Østfold	Anestesisykepleie	3	3	10	
	Intensivsykepleie	10	9	9	
	Operasjonssykepleie	10	9	9	
Høgskolen i Stord/Haugesund	Tverrfaglig videreutdanning i psykisk helsearbeid	48	52	40	
	Intensivsykepleie	8	5	11	
	Anestesisykepleie	4	8	14	
	Operasjonssykepleie	3	8	12	
Høgskolen Diakonova	Helsesøsterutdanning	55	41	72	Master i sykepleie med kommunehelsetjenesteperspektiv
	Videreutdanning i sykepleie til pasienter med kreftsykdom, heltid	18	21	26	
	Videreutdanning i sykepleie til pasienter med kreftsykdom, deltid	46	34	39	
Lovisenberg diakonale høgskole	Aldring og eldreomsorg			1	Avansert klinisk sykepleie med fordypning i intensivsykepleie
	Operasjonssykepleie	18	34	54	
Universitetet i Agder	Psykiske helsearbeid		54	60	Master i psykisk helsearbeid
	Psykisk helsearbeid, deltid	54			
Universitetet i Stavanger	Anestesisykepleie	8	8		Master i sykepleie med spesialisering i: Anestesisykepleie Intensivsykepleie Opresjonssykepleie
	Barnesykepleie	1			
	Helsesøsterutdanning	27	25	31	
	Kreftsykepleie	23	23	22	
	Intensivsykepleie	11	11		
	Operasjonssykepleie	16	12	2	
Universitetet Nord					

Universitetet i Nordland Høgskolen i Nord-Trøndelag	Psykisk helsearbeid	66	60	55	Master i spesialsykepleie:
	Anestesisykepleie	3			Anestesisykepleie
	Barnesykepleie	8			Barnesykepleie
	Intensivsykepleie	15			Intensivsykepleie
	Kreftsykepleie	10		12	Operasjonssykepleie
	Operasjonssykepleie	6			Kreftsykepleie
					Psykisk helsearbeid
UiT Norges arktiske universitet					
Universitetet i Tromsø	Anestesisykepleie	13	12	13	Masterprogram i helsefag med studieretning:
	Barnesykepleie	12	10	4	Aldring og eldreomsorg
	Intensivsykepleie	29	24	18	Helsesøster
	Kreftsykepleie	13			Psykisk helse
	Kreftsykepleie, deltid	11	12	15	
	Operasjonssykepleie	20	13	18	
	Jordmorutdanning	37	33	32	
Høgskolen i Harstad	Aldring og eldreomsorg			21	
	Psykisk helsearbeid		36	30	
	Psykisk helsearbeid, deltid	26			